

KAKO RODITELJI VIDE PROFESIONALNI IDENTITET ODGAJATELJA

Adela Karlovčan, odgajatelj mentor

Nela Dundović, mag. paed., odgajatelj mentor

«Vrijednost jasnog identiteta jest u tome što s njim dolazi i svrha.»

R. Grant

Danas se puno govori o profesionalnom identitetu, kako odgajatelja, tako i ostalih profesija. Proučavajući literaturu, najprije smo došle do saznanja da se ne spominju odgajatelji već, kao univerzalni pojam, učitelji. Daljne praćenje literature potaklo nas je na istraživanje. Ispitali smo mišljenja roditelja; kako oni doživljavaju odgajatelje te što im je važno kod njih. Istraživanje je provedeno s roditeljima dječjeg vrtića "Đurđice" u Rijeci.

Profesionalni identitet

Prema Epsteinu (1978. u Vizek Vidović, ur., 2011) profesionalni identitet podrazumijeva proces kroz koji osoba nastoji integrirati svoje različite uloge i statuse kao i svoja različita iskustva u koherentnu sliku o sebi, a sam profesionalni identitet učitelja uključuje kognitivno psihološku i sociološku perspektivu.

Ista autorica navodi Korthagena (2004) koji izrađuje model profesionalnog identiteta koji se sastoji od modela luka kojima se pridružuje pitanje kao pojašnjenje. Model se osvrće na dinamički odnos dubokih i površinskih slojeva ličnosti u dodiru s profesionalnim okruženjem a uključuje slijedeće:

- Misija – zašto ste ovdje, čemu ste predani?
- Identitet – tko ste vi, kako vidite svoju ulogu u...?
- Uvjerenje – u što vjerujete?
- Kompetencije – što možete, znaš učiniti?
- Ponašanje – što činite?
- Okolina – sa čime se morate suočiti, nositi, što utječe na vas?

Profesionalni identitet se može sagledati i kao vrsta društvenog identiteta, osjećaja jedinstva pojedinca prema ostalim članovima iste struke. U očima drugih se može promatrati i kao ugled, kao sastavni dio identiteta koji je definiran od strane drugih.

Autorica Šagud (2006) smatra da o odgajatelju ovise djetetove aktivnosti kao i uvjeti u kojima se oni odvijaju, količina djetetove inicijative i samostalnosti te cjelokupni razvoj uopće. S tim u vezi izjednačava profesionalnu kompetenciju i profesionalni identitet (prema Coldron i Smith, 1999) prema kojima «odgajatelj ima snažan utjecaj na prepoznavanje i iskorištavanje djetetovih potencijala te razvijanje individualnih karakteristika u različitim varijacijama. Poznato je da odgajatelj može poticati (ili ograničavati) djetetov razvoj odgovarajućom (ili neodgovarajućom) praksom. Središnje je pitanje vezano je uz prepoznavanje one kompetencije koja je potrebna odgajatelju za kvalitetno obavljanje njegove zadaće» (Šagud, M., 2006;8).

Domović (Vizek Vidović, ur., 2011) smatra da inicijalno obrazovanje samo dijelom utječe na razvoj profesionalnog identiteta, a da veliki utjecaj ima trajni profesionalni razvoj što «može pomoći tvorcima obrazovnih politika, institucijama za inicijalno obrazovanje učitelja, institucija koje razvijaju programe trajnog profesionalnog razvoja, rukovoditeljima škola te učiteljima samima u kreiranju svjesnih napora za razvojem određenog tipa identiteta» (str. 32). Taj daljnji profesionalni razvoj autorica Vizek Vidović (Vizek Vidović, ur., 2011) naziva kontinuirano profesionalno usavršavanje. Navela je smjernice odbora Europskog sindikata za obrazovanje (ETUCE, 2008, u Vizek Vidović, ur., 2011; 60) za postizanje visoke kvalitete sustava trajnog profesionalnog usavršavanja:

- Kontinuirano profesionalno usavršavanje treba biti integralan dio profesionalnog života svakog učitelja, kojem to mora biti i obveza i pravo
- Učiteljima i nastavnicima treba zajamčiti dovoljno vremena godišnje za stručno usavršavanje koje ulazi u fond plaćenih radnih sati
- Svaka strana, davatelj usluga (škola i prosvjetne vlasti), kao i primatelji usluga (učitelji i nastavnici) trebaju prihvatiti svoju odgovornost
- Za vrijeme provedeno u stručnom usavršavanju škole trebaju organizirati zamjenske nastavnike
- Kompetencije stečene tijekom stručnog usavršavanja treba formalno priznati (certificirati) prema sadržaju i razini

- Sustav evaluacije stečenih kompetencija treba se temeljiti na povjerenju i međusobnoj suradnji
- U planiranju i provedbi stručnog usavršavanja važna je suradnja svih sudionika (sveučilišnih nastavnika i istraživača, stručnjaka u javnim institucijama, državnim agencijama i civilnom sektoru te školama), kao i poticanje partnerskih odnosa
- Stručno usavršavanje treba biti povezano s mogućnošću horizontalne i vertikalne mobilnosti
- Učiteljski sindikati trebali bi imati istaknutiju ulogu u sustavu profesionalnog usavršavanja

Proučavajući literaturu vezanu za kulturu vrtića, i autorica Vujičić (2011) je došla do saznanja da se profesionalni identitet razvija kroz stručno usavršavanje. Kvalitetnim oblicima stručnog usavršavanja će se posredno utjecati na mijenjanje kulture u ustanovama predškolskog odgoja što bi trebalo dovesti do kvalitetnijeg i bržeg rasta i razvoja svakog odgajatelja ponaosob. Između ostalog, kao važnu funkciju kulture organizacije, navodi i osjećaj identiteta među članovima organizacije (u Vujičić, 2011 prema Sušan, 2005). Zajedničkim razvojem svih, ili bar dijela odgajatelja u ustanovi, lakše dolazi do mijenjanja kulture odgojno obrazovne ustanove, vlastite prakse, pa tako i osobnog identiteta.

«Svjesno mi poučavamo ono što znamo; nesvjesno, mi poučavamo ono što jesmo.» ,

Hamachek.

Rezultati istraživanja

Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću Đurđice u Rijeci u kojem je upisano 104 djece. Vraćeno je 56 upitnika od čega su 33,93% muškarci odnosno očevi, a 66,07% žene odnosno majke. Prosječna starost majki je 34,7 godina, a očeva 36,8 godina. Nama zanimljiv podatak je da većina ispitanika ima visoku stručnu spremu; 53,47% majki i 63,15% očeva.

U prvom dijelu upitnika željeli smo ispitati mišljenja roditelja te je ostavljeno mjesto za pisane odgovore. Postavljena su pitanja:

- Što je, po Vašem mišljenju, misija odgajatelja?
- Koja je, po Vašem mišljenju, uloga odgajatelja u odgoju Vašeg djeteta?
- U što bi, po Vašem mišljenju, trebao vjerovati odgajatelj?
- Koje kompetencije (znanja i mogućnosti) bi, po Vašem mišljenju, trebao imao

odgajatelj?

- Kako bi se, po Vašem mišljenju, trebao ponašati odgajatelj?
- Koji faktori iz okoline utječu na rad odgajatelja?

U drugom dijelu ponuđene su neke tvrdnje o odgajateljima:

- Važno mi je da odgajatelj dobro pjeva.
- Važno mi je da odgajatelj odlazi na stručno usavršavanje.
- Važno mi je da odgajatelj ima lijepu frizuru.
- Važno mi je da odgajatelj dobro slika.
- Važno mi je da odgajatelj čita stručnu literaturu.
- Važno mi je da odgajatelj i neformalno komunicira.

Na skali od 1 do 5 , gdje je 1 "uopće mi nije važno", a 5 "izuzetno mi je važno", ispitanici su zaokružili broj koji se slaže s njihovim mišljenjem. Na kraju upitnika je trebalo označiti slaganje ili neslaganje s tvrdnjama da su u našem društvu roditelji prepoznati kao profesionalci i da je potrebno da odgajatelj prenosi djeci svoja uvjerenja i stavove uz pitanje o potrebnoj spremi odgajatelja.

Kao najveću misiju odgajatelja ispitanici su naveli odgajanje djece, 26,78%. Za učenje novih vješina i suradnju s roditeljima izjasnilo se 12,5% ispitanika. Zanimljivo je da su suradnju s roditeljima navele samo majke. Za praćenje i usmjeravanje dječjeg ponašanja kao misiju zabilježilo je 10,71% ispitanika, a 7,14% ispitanika je navelo socijalizaciju i čuvanje djece te ljubav. Jedan dio ispitanika, 5,36% smatra da su misije odgajatelja zamjena roditelja, usmjeravanje djeteta, priprema za školu, obrazovanje djeteta, poticanje kreativnosti i autoritet. Kao pojedinačni odgovori su zabilježili osmišljavanje aktivnosti, stvaranje sigurnog okruženja, poštivanje djeteta kao individuu, sudjelovanje u odrastanju, kontroliranje dječje interakcije te obavljanje posla koji se voli.

Kao glavnu ulogu odgajatelja u odgoju djece, ispitanici su naveli pomoć u odgoju i učenju djece, 12,5%. Zatim slijede najvažnija uloga uz roditelja, usmjeravanje prema pravim vrijednostima te socijalizacija djece, 10,71% ispitanika. Za razvoj samostalnosti kod djece kao

glavnu ulogu odgajatelja navelo je 8,93% ispitanika, jednako kao i za zamjenskog roditelja te osobu od povjerenja. Navode se još uloge zabavljača, partnera, uzora, edukatora, autoriteta te velika uloga u poticanju razvoja i prepoznavanju potreba. Odgovor jednog ispitanika je i da je glavna uloga odgajatelja "biti kao druga mama".

Po mišljenju ispitanika, 16,07%, odgajatelj bi trebao vjerovati u sebe. Zatim njih 14,28% smatra da bi trebali vjerovati u sposobnosti djece, a 10,71% da bi odgajatelji trebali vjerovati da je svako dijete posebno. Manji dio ispitanika, 5,35%, smatra da odgajatelj treba vjerovati u svoj poziv, svoje sposobnosti i u svoje moralne vrijednosti. Ostali odgovori su se raspršili na vjerovanje u odgoj bez batina, toleranciju, jednakost, poštenje, ravnopravnost, poticanje napretka, iskrenost, marljivost i prijateljstvo.

Kao najvažniju kompetenciju koju bi trebao imati odgajatelj, ispitanici, njih 32,14%, navode da je to znanje. Nakon toga slijede kreativnost, 21,42%, poznavanje pedagogije, 17,85%, te empatija, 16,07%. Jednaki postotak ispitanika od 8,52% navelo je kao kompetenciju odgajatelja profesionalnost, motiviranost, poznavanje glazbe i sporta. U manjoj mjeri, 7,14%, spominju se pravednost i poznavanje psihologije, a još se pojavljuju smirenost, upornost, odgovornost, objektivnost, autoritet, susretljivost, intuitivnost, emocionalna i socijalna inteligencija, smisao za humor, poznavanje anatomije i znanje prve pomoći.

Po mišljenju ispitanika, odgajatelj bi trebao biti profesionalan i podržavajući, kako je navelo njih 17,85%. Kao bitne odlike u ponašanju, navedeno je da bi odgajatelj trebao biti empatičan, 16,07%, te pravedan i smiren, 14,28%. Značajan postotak ispitanika, 10,71%, navelo je da bi se odgajatelj trebao ponašati strpljivo, vedro, prijateljski, pristupačno i autoritativno. Također bi trebao biti uzoran, pošten i strog, kako je navelo 8,92% ispitanika. Još je zabilježeno da bi se odgajatelj trebao ponašati zabavno, pozitivno, kulturno, direktno, spontano i neukalupljeno.

Kada su u pitanju faktori koji utječu na rad odgajatelja, značajan udio od 39,28% ispitanika smatra da su to sami roditelji. Iza stoga slijede materijalni uvjeti koje navodi 19,64% ispitanika, drugi odgajatelji, 16,07%, te uvjeti rada koje navodi 14,28% ispitanika. Dio od 10,71% ispitanika smatra da na odgajatelje utječe okolina, a jednaki udio od 8,92% ispitanika je mišljenja da su to uprava, razmažena djeca i privatni život. Za stres, veličinu

prostorijske i broj djece kao faktore utjecaja na rad odgajatelja navelo je 7,14 % ispitanika. U manjem broju se ponavljaju stanje u društvu, adekvatna stimulacija i edukacija, a jednom se spominju i životne navike, predrasude, ekonomski status, bolest odgajatelja, godišnje doba i radno vrijeme.

Kod tvrdnje "Važno mi je da odgajatelj dobro pjeva" odgovori su se raspršili po cijeloj skali. Najveći postotak, 39,28% nema stav o tome da li je važno da odgajatelj dobro pjeva. Za 23,21% ispitanika to je važno, dok za 19,64 % nije važno. Dio ispitanika od 14,28% smatra da pjevanje uopće nije važno, a najmanji udio od 3,57% ispitanika smatra da mu je pjevanje veoma važno.

Niti jedan ispitanik nije zaokružio da mu uopće nije važno da se odgajatelj stručno usavršava. Najmanje ih se izjasnilo, 1,78%, da im nije važno, a nešto malo veći dio, 5,35%, da namaju stav o tome. Veći postotak od 35,71%, smatra da je stručno usavršavanje izuzetno važno, a najveći dio ispitanika, 57,14%, je mišljenja da je stručno usavršavanje odgajatelja važno za roditelja.

Za tvrdnju o lijepoj frizuri odgajatelja ispitanici su imali najviše komentara. Dio ispitanika je dopisivalo komentare kao npr. "važno mi je da je uredan, a ne samo frizura". Međutim, postotak od 10,71% ispitanika se izjasnilo da im je frizura važna, dok se niko nije izjasnio da mu je izuzetno važna. Najveći dio ispitanika, 41,07%, smatra da frizura odgajatelja uopće nije važna, a 33,92% ih smatra da ona nije važna. Značajan udio od 14,28% nema stav o odgajateljevoj frizuri.

Kod tvrdnje o važnosti dobrog slikanja odgajatelja, najveći dio ispitanika, 44,64%, nema stav o tome. Približno su jednaki udjeli ispitanika kojima to nije važno, 19,64%, i onih kojima je to važno, 21,42%. Manji dio ispitanika se izjasnio da im slikanje odgajatelja uopće nije važno, dok se samo jedan ispitanik izjasnio da mu je to izuzetno važno.

Najvećem djelu ispitanika je važno da odgajatelj čita stručnu literaturu, i to čak 62,5%. Za 30,35% ispitanika je čitanje literature izuzetno važno, dok jedan manji dio od 10,71% ispitanika o tome nema stav. Zanimljivo da su svi ispitanici uočili važnost čitanja literature i nema negativnih mišljenja.

Zadnja tvrdnja odnosila se na neformalnu komunikaciju odgajatelja s roditeljima. Točno polovica ispitanika izjasnila se da im je neformalna komunikacija veoma važna. Za dio ispitanika, 39,28%, takav način komunikacije je važan, dok 10,71% ispitanika o tome nema stav. Za jedan mali dio ispitanika, 1,78%, neformalno komuniciranje s odgajateljem uopće nije važno.

Značajan udio ispitanika, 55,36%, je mišljenja da su odgajatelji u našem društvu prepoznati kao profesionalci, dok većina ispitanika, 67,87%, je mišljenja da odgajatelji ne bi trebali djeci prenositi svoja uvjerenja i stavove. Nitko od ispitanika nije mišljenja da bi odgajatelji trebali imati srednji stupanj stručne spreme dok većina smatra, 53,57%, da bi odgajatelji trebali imati visoki stupanj stručne spreme.

Zaključak

Iz svega se može zaključiti da ispitanici, u ovom slučaju roditelji upisane djece u vrtić, profesionalni identitet odgajatelja povezuju s odgojem djece. Misija odgajatelja je odgajati djecu i njegova glavna uloga je pomoći roditelju u tom odgoju. Pomalo je zanimljivo da pri tome treba vjerovati u sebe, po čemu možda možemo zaključiti da roditelj ima veliko povjerenje u odgajatelja, njegov rad i njegove procjene. Kao najvažnija kompetencija odgajatelja navedeno je znanje. To se pomalo kosi sa ponekim komentarima roditelja ako pretpostavimo da se znanje stječe kroz formalno obrazovanje. Naime, kod pitanja o poželjnoj spremi odgajatelja piše "Sprema nije važna, važno je da odgajatelj ima osnovne ljudske osobine i da može ostvariti povezanost s djetetom." Poželjno je i da odgajatelj u svom radu bude profesionalan i podržavajući. Iznenadili su nas i rezultati o faktorima iz okoline koji utječu na rad odgajatelja. Navedeni su sami roditelji. U komunikaciji s odgajateljima često se spominju broj djece, prostorni i materijalni uvjeti, što su ovdje ispitanici naveli kao manje važne faktore.

Iako je u početnim pitanjima negdje nevedeno da bi se odgajatelj trebao baviti glazbom, rezultati pokazuju da im nije važno da li odgajatelj pjeva i nemaju stav o tome da li bi odgajatelj trebao dobro slikati. Važno im je da se odgajatelj stručno usavršava i da prati

stručnu literaturu. Većini ispitanika ipak frizura nije važna ali im je neformalna komunikacija veoma važna.

Rezultati pokazuju da većina roditelja smatra da su odgajatelji u našem društvu prepoznati kao profesionalci i da ne bi trebali djeci prenositi svoja uvjerenja i stavove. Veći postotak ih smatra da bi trebali imati visoki stupanj stručne spreme.

Neki rezultati su za nas možda bili iznenađujući i bilo bi zanimljivo kada bi isti upitnik ispunjavali i odgajatelji.

I na kraju, poruka jednog ispitanika : " Imajte puno ljubavi i srca prema djeci i vjerujte...Vratit će vam se!...Djeca pamte..."